

A kormány az energiaszolgáltatás teljes átalakításába kezdett

Mv. Magyarország a külföldi működőtőke beengedésével, a privatizációval, a szocialista ipar gyors leépítésével, majd az Európai Unióhoz való kritika nélküli csatlakozással félgymeneti kiszolgáltatott helyzetbe került. Ez pedig többi között a közszolgáltatások leépüléséhez vezetett. A mai privát közműszolgáltatónak csak nevében maradt meg a közmű szó, tevékenységük azonban nem a közérdek szolgálata, hanem a profitszerzés. Vallja Járosi Márton, az Energiapolitika 2000 Társulat elnöke. Talán ezt felismerve döntött a kormány úgy, hogy többi között az energiaszolgáltatás teljes átalakításába kezd. A rezsicsökkentés első lépése után sokan nem gondolták volna, hogy a végső cél a szektor nonprofit tételé lesz. Milyen hatással lehet ez a közműszolgáltatások árára? És lehet-e hatással a minőségére? És egyáltalán, lehet-e az Európai Uniónak beleszólása a folyamatba? Többi között ezekre a kérdésekre keresi a választ Járosi Mártonnal, az Energiapolitika 2000 Társulat elnökével a szerkesztő-műsorvezető, Nagy-Varga Zsófia.

R: Korábban úgy fogalmazott, hogy Magyarország a privatizációkkal, a szocialista ipar gyors leépítésével, majd az Európai Unióhoz való csatlakozással kiszolgáltatott helyzetbe került, és ez hatással volt többi között a közműszolgáltatások leépülésére is. Pontosan ekkor mit értett, vagy mit értett ez alatt?

Járosi Márton, elnök, Energiapolitika 2000 Társulat: Hát azt értettem, hogy a közműszolgáltatásokat a privatizáció keretében eltulajdonították a magyar néptől, a fogyasztóktól, aminek ugye nagyon súlyos következményei lettek, hiszen a dolog természeténél fogva, ennek köztulajdonban kellene lenni.

R: Ugye a rendszerváltás után a '90-es évek derekán történt meg a privatizáció, akkor pont azzal a céllal, hogy akkor a szocializmus ideje alatt leamortizálódott energiaszolgáltatásokat egy tőkeinjekcióval végül is a minőségét javítsák. Hát, ez nem tudom, hogy ez a cél ez megvalósult-e, vagy nem. Most viszont ugye pont azt mondják, hogyha a profitot elveszik ezektől a közműszolgáltatóktól, akkor a minőség rovására mehet ez. Ön ezt hogy látja?

Járosi Márton: Ön nagyon fölmondta a kérdésben azt a propaganda szöveget, amit meg szoktak fogalmazni annak idején, de hát az elejétől fogva hazugság. Tudniillik a magyar energetikai rendszer nem volt nagyon leépülve, jó állapotban volt viszonylagosan, a lehetőségeinkhez mérten, és rendelkezett azokkal a fejlesztési tervekkel és stratégiákkal, amiből sajnos csak kevés valósult meg, egyetlen területen például teljesen megvalósult az úgynevezett alaphálózat, villamos alaphálózat építés tekintetében. De csak pont azért itt valósulhatott meg, mert ez állami tulajdonban maradt, és még állami tulajdonban maradt a Paksi Atomerőmű, és hogy ma a villany még annyi, amennyi, és nem sokkal több, nem onnét kell visszatérnünk normális szintre, ez annak tulajdonítható, hogy a Paksi Atomerőmű állami tulajdonban maradt mindvégig, és a szükséges üzembiztonságot növelő fejlesztéseket végig elvégezték.

R: Ez mondjuk ugye a neoliberális gazdaságpolitikai eszméknek kicsit ellentmond. Ők ugye azt mondják, hogy a piacra kell bízni, és az állam az eleve nem lehet jó gazdája a rendszernek.

Járosi Márton: Hát, igen, ezek azok a valótlanosságok, amik most már azért úgy látszik, hogy lelepleződnek, nem csak a gondolkodó emberek előtt, hanem a széles tömegek előtt is. Ugye ez a neoliberális ideológia ez alapvetően hamis, mert a közösségi érdek helyett a tőkének az érdekét hozza be, és az államot tulajdonképpen csak arra kárhoztatná, hogy a

tőke szabad működéséhez, mondhatnám rablásához szükséges feltételeket biztosítsa. Ez egyébként sajnos ezt az ideológiát az Európai Unió is átvette, éppen angolszász hatásra, és ennek következménye volt az energiaipar privatizációja és liberalizációja, ami nálunk az unióhoz való csatlakozásnak a jegyében ment végbe. Úgy szoktam mondani, hogy ez az uniós csatlakozás volt a trójai faló, amin keresztül ugye ilyeneket mondtak, mint ami az előbbi kérdésébe volt, hogy nekünk ugye majd nagy beruházásokat, felújításokat fognak itt megvalósítani. Én 1996-ban - de régen volt - írtam az egyik folyóiratba egy cikket. Ez azóta sokan emlegetik, az volt a címe, hogy Ki épít itt erőművet? Hát, engem majdnem keresztre feszítettek akkor ezért, hogy hogy mondhatuk ilyet. Hát, sajnos az idő igazolta, mert tudniillik azáltal a (...) a neoliberális ideológiára épülő piacosításnak ugye az a lényege, hogy csak a rövid távú érdekeket nézi. A közösségi érdek, a legkisebb költség, az üzembiztonság helyébe a profit maximalizálás lett, és nincs ellátási kötelezettség.

R: Ez a rövid távú érdek akkor ezek szerint ezeknek a multiknak, vagy ezeknek a tulajdonosoknak az érdekeit nézi, viszont sokat, sokszor ön is emlegette, vagy szóba került ugye a nyereség. Itt sokfajta nyereségről beszélnek. Ugye a cégek azzal védekeznek, hogy hát nekik ebből nincs is olyan nagy nyeresége, mert ugye ami a lakossági szolgáltatást illeti, tudják-e máshonnan pótolni, ez az egyik kérdésem. Másik pedig az, hogy lehet-e ez a nyereség relatív, hiszen az egyik oldal azt mondja, hogy nincs olyan nagy nyereség, a másik meg azt mondja, hogy igen is, van.

Járosi Márton: Na most, belenyúlt ugye a darázsfészekbe. Itt legalább háromféle dologról kell beszélni. Menjünk ezen sorba. Először is, a privát cégeknek a tevékenysége az több részből tevődik össze. Tehát három üzletágban, mondjuk beszéljünk az áramról. Tehát, van ugye a lakossági piac, ezt becézik most egyetemes szolgáltatónak, ez viseli a közszolgáltatási jelleget, aztán van a szabad piac, ahol annyiért adják a villanyt, amennyiért akarják, és hát van aztán az úgynevezett hálózati tevékenység. Na most, az adott áramszolgáltatónak a nyeresége, eredményessége ennek a három üzletágnak az együttes úgynevezett konszolidált eredményéből adódik. Tehát attól, hogy mondjuk az egyetemes szolgáltatás úgymond veszteséges, attól még, abból még egyáltalán nem következik az, hogy az egész működés veszteséges, hiszen ismerjük ugye a média megírta ezeket az adatokat, hogy a sok siránkozás ellenére ugye ezeknek a cégeknek az eredménye még növekedett is. Tehát, ennyit arról, hogy ez mennyire megalapozott. Egy másik fontos dolog az, hogy a kormánynak a politikája, amelyik ugye ezzel de liberális doktrínával szakítva fogyasztóbarát, nemzetérdekű, közösségi érdeklő, sokféleképpen nevezhetjük - csupa pozitív jelző - politikát folytat. Az ő mozgásterük jelentősen determinálva van az uniós szabályozók által. Tudniillik hatósági szabályozási eszközzel csak ezt a bizonyos közszolgáltatási formát, ezt az egyetemes szolgáltatást tudja befolyásolni. Ez az egyik dolog. Éppen ezért fontos az, hogy a kormányzat növelje a mozgásterét a közösség érdekében. Na, és itt jelenik meg a tulajdonosi elem. Tudniillik az a tanúsága ennek a rendszernek - hát hiszen azért így hozták létre ugye ezt Brüsszelben, így kötötték gúzsba a nemzeti kormányokat -, hogy ők csak egy szűk körben tudnak szabályozási eszközökkel hatni. Most ahhoz, hogy ők egy nagyobb körben, mint ahogy miniszterelnök úr nemrég kifejtette, a termelői szférában is tudjanak árat csökkenteni, ahhoz tulajdonosi pozícióba kell kerülni. És most érkezünk el a lényeghez, hogy - ugye mert a kérdésében az volt a harmadik elem, hogy most ezt lehet-e nonprofit csinálni, kié a jövedelem, satöbbi. Most ugye egy tulajdonos a tulajdonával szabadon rendelkezik. A tulajdonnak a fő jellemzője a rendelkezési jog. Ha most valakinek van egy tulajdona, mondjuk a közösség, illetve azt képviselő államnak, akkor ő szuverén módon eldönti azt, hogy ezt hogyan üzemelteti. Az csak egy liberális téveszme, hogy egyfajta úgymond gazdasági egységet csak a profit érdekében lehet üzemeltetni. A célfüggvény lehet más is. Ha a tulajdonos úgy dönt, hogy a közösség hazánkban,

mondhatnám a tízmillió részvényesnek az érdekeit képviseli, akkor üzemeltetheti úgy is, hogy az önköltséget meghaladó elem - tehát ugye ebbe beleértem az üzemeltetésnek a költségeit, az amortizációs költséget, a megújításhoz szükséges karbantartás -, hogy ezen fölül és mondjuk egy valamennyi fejlesztési hányadot is, ezen felül pedig az úgynevezett profitot, amit a magántulajdonos zsebre tesz, vagy kioszt a részvénytulajdonosok között, azt ő nem tulajdonítja el, hanem a közösségnek a tulajdonába hajtja, az ár csökkentésére fordítja. Na most ezért nagyon furcsa tulajdonképpen és hamis az az érvelés, amikor fölteszi valaki a kérdést, hogy lehet-e nonprofit módon üzemeltetni, mert akkor utána elkezd mondani, hogy nem lehet, és akkor fölmondják tulajdonképpen a piaci elveket. Hát persze, ez ilyen értelemben nem nyereség érdekeltségű, és hát ugye ez a félrebeszélés ez folyamatosan megy, amit ugye az alapoz meg, hogy az utóbbi évtizedben, mondhatnám, a rendszerváltozás óta ebben az ügyben hamis beszéd folyik.

R: Azt említettem ugye, hogy a profit az hova kerül ugye köz érdekében. A kormány azt is hangsúlyozza, hogy azt a profitot, amit megtermel az adott cég, azt vissza kell forgatni a fejlesztésre. Most ugye, amíg nem történik meg az állami kézbe vétel, a közműszolgáltatók azzal riogatnak, hogy a minőség romlására mehet a rezsicsökkentés is, illetve a most kiszabott kötbérek is. Ez ön szerint megvalósulhat-e, vagy fenyeget-e az a veszély, hogy mondjuk romlik a minősége ezeknek a közszolgáltatásoknak?

Járosi Márton: Hát ez már tovább nem romolhat, tehát a helyzet az, hogy én sajnálatosan a koromnál fogva össze tudom hasonlítani a mostani minőséget mondjuk a múlt század második felében lévő minőséggel, ami magam is ennek az iparágnak egyik vezetője voltam, szóval leromlott a minőség, ennyit tudok erről mondani. Tehát ez tovább nem romolhat. De itt egy másik nagyon fontos kérdés is fölmerül, hogy tudják-e üzemeltetni? Ugye a riogatók mögött az van, hogy ha megváltoznak a tulajdonviszonyok, majd akkor ugye elalszik a villany - hogy röviden fejezzem ki magamat. Hát persze ez természet(...) nem igaz, mert hiszen ezek az egységek, ezek a berendezések itt vannak a hazánkban, ezt magyar emberek üzemeltetik, szerencsére ezeket nem lehet olyan könnyen elvinni, mint egy könnyű szerkezetű pavilont, ahol valami összeszerelő tevékenység folyik. És hogyha valakinek ez nem tetszik, akkor majd az erre illetékes hatóság kijelöli azt a szolgáltatót, aki ezt fogja csinálni. A baj nem itt van, ez nem baj, csak ez egy igen nagy nehézség. Hát gondoljuk meg, hogy ugye éppen a privatizáció és az azt követő liberalizáció következtében az ország gazdaságilag leromlott helyzetben van. Tehát nincs elég pénzünk ahhoz, hogy ezt visszavásároljuk. Hát hiszen pont az volt a cél annak idején, hogy leszegényítsenek bennünket, ez jelentős mértékben sikerült. Tehát most ugye ez is egy szinte cinikus dolog, hogy arról próbálnak itt beszélni, hogy érdemes-e visszavenni, mekkora az ára, túlfizetik, keveset adnak érte, satöbbi, hogy hitelt kell fölvenni ahhoz, hogy visszavásároljuk. Hát könyörgöm ha ez a pénz mind itt lenne, akkor ezek a mieink lettek volna már régen, vagy nemadtuk volna el. Tehát itt persze nagyon nehéz előteremteni ennek a fedezetét. A ugye...

R: És hogyha már itt tartunk, hány közműszolgáltató cégről lehet szó? Ugye itt a miniszterelnök a napokban azt mondta, hogy most is folyamatban van hat-hét szolgáltatónak a szolgáltatóval a tárgyalás. Magyarországon ha egy mustrát végeznék itt a piacon, hány közműszolgáltató cég van és mennyit fog visszavenni az állam, és mikor lehet ennek a visszavásárlásnak vége úgy időben körülbelül?

Járosi Márton : Ó, hát még ha én miniszterelnök lennék, akkor se tudnék ezekre a kérdésekre válaszolni. Hát pontosan tudjuk, hogy hány szolgáltató cég van. Az, hogy melyiket tudjuk visszavenni, az ugye több dologtól függ. Csak elvi választ tudok adni. Az egyik az, hogy mennyiért adják, tehát ez az egyik, aztán van-e pénzünk, tudunk-e ehhez hitelt biztosítani? Csak úgy melleleg ezek a nagy nyugat-európai multik is azért sok mindent ugye nem készpénzből finanszíroztak, hanem ők is a fejlesztésekhez hiteleket vettek föl.

Tehát az, hogy hitelt veszünk föl ugye ez azért önmagában még nem bűn, mint ahogy most ezt egyesek ugye akarják beállítani. És attól függ, hogy a gazdaságnak a teljesítőképessége hogyan alakul. Tehát itt egy nagyon lényeges dolog van ám. Az, hogy a mi kormányunk betartja-e az uniós játékszabályokat. Tehát ugye itt ilyeneket is lehet hallani, olvasni, hogy visszaállamosítanak. Nem, az egy kommunista dolog volt, hogy eltulajdonították, ellopták és nem adtak érte semmit. Itt nem erről van szó, itt arról van szó, hogy betartjuk az uniós szabályozást, a tulajdont most tiszteletben tartjuk és visszavásároljuk. Na, hát pont ez a korlát, hogy mennyi pénzünk van, mennyit tudunk visszavenni. A működtetéshez a szakértelem és minden egyéb egyébként adott. Még egy fontos dolgot szeretnék mondani. Ugye emlékszik arra, meg a kedves hallgatók is emlékeznek arra, hogy micsoda fölzúdulás volt és milyen műfelháborodás, amikor a kormány egyrészt ezeket a nagy extra profitokat csökkenteni akarta és megindult a visszaszerzés, ugye, tisztességes módon, nem lopással, hanem vásárlással, például E.ON, ugye, mind a mai napig tart a nagy műfelháborodás. Aztán eltelt egy kis idő és kiderült, hogy az, amit a mi kormányunk csinál, az egyre több követőre talál egész Európában.

Mv: Egyébként Európában hogy néz ki most a rendszer, az más európai országokban is piac orientált? Tehát profitorientáltan működik? Vagy mi az inkább jellemzőbb Európára?

Járosi Márton: Hát ez, amit mond. Tehát természetesen profitorientált, mert hiszen Európában a II. világháború után kialakult kereszténydemokrata alapú politizálás ugye az megszűnt és jött ez a liberális kurzus. De én most csak arra szeretnék utalni, ami biztosan mutatja ennek a neoliberais doktrínának a hanyatlását, a kipukkanását, vagy legalábbis nagyon fontos jelzés, hogy a magyar példát egyre többen átveszik. Na most én nemcsak arra gondolok, hogy a környező hasonló sorsú ország, Szlovákia is ugye csökkenti az úgynevezett rezsit, hát ez most ez egy ilyen műszó lett, tehát hogy próbálja csökkenteni a nagyon magas árakat, tudniillik a privatizáció és a liberalizáció következtében az árak az (...) szemben, amire a fölvezetőben utalt, ugye a csillagos égbe mentek. Na most ennek a visszavétele ugye ezekben az országokban is megkezdődött. De most jön az érdekes, hogy már ugye Németországban Merkel is a választások előtt ugye a támogatásokból, már ennek a bizonyos megújulóknak a támogatásából, ami miatt igen magas a villany ára Németországban, visszavett, belenyúlt, direkt belenyúlt, kormányzati intézkedésekkel, nem piacokonform módon, mert hát szükség volt a választókra.

Mv: Sőt, ugye most Angliában is ez kampánytémává vált.

Járosi Márton: Hát, és elég korán, tehát ez egy fantasztikus dolog, amire most maga utal, hogy ugye a munkáspártnak a vezére bejelenti, hogyha ők hatalomra kerülnek '15-ben, tehát most ugye '13 van, tehát elég korán beindították ezt. Tehát hatalomra kerülnek, akkor hosszú időre befagyasztják az energia árakat, hogy idejük legyen egy új energiapolitikai koncepció kialakítására. Na most ez azért különösen érdekes, mert ugye éppen Angliából, a Thatcheréktől indult ki és szabadították rá ezt a privatizációs, liberalizációs pestist Európára, és úgy néz ki, hogy már ott is drága az energia szolgáltatás, ott is túlzottnak tartják az energia szolgáltatóknak a profitját, és hát ez azt mutatja, hogy nem vagyunk egyedül tulajdonképpen és arra csak büszkék lehetünk, hogy mi időben fölvetettük ezt a kérdést.

Mv: Kicsit visszakanyarodva a beszélgetésünk elejére, és engedje meg, hogy feltegyem akkor ugye az utolsó kérdést. Ön azt mondta, hogy a nemzeti energiapolitika alakítását az uniós energia piac nehezíti. Eddig is sok támadás érte hazánkat pontosan emiatt ugye, mert érdekek, bizonyos érdekek sérültek. Mire számítsunk az elkövetkezendő évben?

Járosi Márton: Hát valószínű fokozódnak ezek a támadások, már a tekintetben, európai szinten talán nem, éppen az említett példák miatt, de az úgynevezett szociálliberaisok, akiknek nem tetszik mindaz a siker, amit a mostani kormányzat elért, hát azok mindent el

fognak követni és ugye az eddigi tapasztalatok alapján azon munkálkodnak állandóan, hogy hogy lehet a jó dologból is rosszat bemutatni. Hát ez, ami itt fölvetődik, ez a nonprofit szolgáltatás, vagy a rezsicsökkentés, tehát nagyon érdekes, hogy azt támadják, mi jó a lakosságnak. Igazából tulajdonképpen ez egy teljesen anakronisztikus helyzet.

Mv: Járosi Márton, az Energiapolitika 2000 Társulat elnöke volt a Kulissza mai vendége. Ne feledjék, műsorunkat holnaptól meghallgathatják a www.lanchidradio.hu weboldalon. Köszöni a figyelmüket a szerkesztő-műsorvezető, Nagy-Varga Zsófia.